

SIŁA I JEJ ZASTOSOWANIE

- Problematyka siły i jej użycia nieustannie aktualna
- Trudność w określeniu samego pojęcia
- Złożone formy zastosowania
- Prawo społeczności mnrđ do wykorzystania jej w celu zapobiegania konfliktom
- Niegdyś siła pojmowana tylko jako strefa militarna
 - dziś również zasadnicze znaczenie siły militarnej, ale także: siła ekonomiczna, cywilizacyjna, czy kulturowa!
 - Także aspekty związane z rewolucją naukowo-techniczną: wiedza, umożliwiająca rozwój nowych technologii, umiejętność przetwarzania danych, pełny i szybszy dostęp do informacji, możliwość sterowania jej przekazem

SIŁA I JEJ ZASTOSOWANIE

- Po I WŚ próbowano określić i ograniczyć agresję/możliwość wypowiedzenia wojny
 - Liga Narodów – art. 12 i 15 Paktu określające warunki wypowiedzenia wojny z częściowym jej zakazem; brak wykluczenia wojny agresywnej;
 - Pakt Brianda-Kellogga 1928 – art.2. *załatwienie i rozstrzygnięcie wszystkich sporów lub konfliktów bez względu na ich naturę lub pochodzenie, które mogłyby powstać między nimi, powinny być osiągnięte tylko za pomocą środków pokojowych;*
 - konwencja z inicjatywy ZSRR 1933r. definiująca czym jest agresja;
- Po IIWŚ – prace ONZ nad problematyką siły i agresji
 - uaktualnienie definicji agresji: 1974r., art. 4 KNZ: *zakaz groźby lub użycia siły przeciwko integralności terytorialnej lub niepodległości politycznej któregośkolwiek państwa bądź inny w sposób, niezgodny z celami ONZ*

SIŁA I JEJ ZASTOSOWANIE

- **FORMY POSŁUGIWANIA SIĘ SIŁĄ**
- sam fakt posiadania potencjału militarnego, może stanowić dla państwa poczucie bezpieczeństwa (wyścig zbrojeń w okresie zimnej wojny)
- demonstracja możliwości – służy wywarciu presji na przeciwnika, podkreśleniu swej przewagi, chęci wyrównania potencjałów (podbój kosmosu, broń masowej zagłady, pokazy manewrów wojskowych); nie narusza pr. mnrđ
- groźba użycia siły – przejawiać się może w organizowaniu manewrów na styku z przeciwnym obozem/państwem, mobilizacji, koncentracji wojsk i wzmożeniu ich ruchów na granicy z ewentualnym państwem; zabronione przez pr mnrđ
- bezpośrednie użycie siły – zastosowanie siły wobec innego państwa, agresja

SIŁA I JEJ ZASTOSOWANIE

- Wskazuje się, że czynnik militarny może jedynie przytłumić konflikt, **nie służy jego rozwiązaniu!**
- Groźba/użycie siły stwarzają napięcie, wzrost zbrojenia prowadzi do destabilizacji oraz destruktywnie oddziałują na gospodarki państw
- Nieskuteczność, niewystarczalność prawnych ograniczeń siły;
- Pojawianie się nowych problemów – stworzenie sił międzynarodowych w ramach ONZ uprawnionych do zbrojnego rozwiązywania konfliktów – taka forma wymuszania pokoju w miejscach zapalnych może jednak prowadzić do nadużyć i naruszają pokojowe normy rozwiązywania sporów

PACYFIZM

- Pokój jako najwyższa wartość
- Pacyfizm jako ogólne przekonanie, że wszystkie wojny są moralnie nie do zaakceptowania, nie ma bowiem żadnego usprawiedliwienia dla używania przemocy lub fizycznej siły wobec jednostki, grupy, narodu czy państwa
- Upowszechnienie koncepcji pacyfistycznych w XIX,XX wieku; od drugiej połowy XIXwieku: rozwój stowarzyszeń, początek zwoływania międzynarodowych kongresów, od 1901 roku – przyznawanie pokojowej Nagrody Nobla
- pacyfizm
 - =idee głoszące konieczność likwidacji lub przynajmniej ograniczenia wojen i zapewnienia w ten sposób trwałego pokoju,
 - = ruch społeczno-polityczny, propagujący wymienione idee i dążący do ich realizacji.

PACYFIZM

- *pacyfizm radykalny* -
 - całkowita rezygnacja ze stosowania jakiejkolwiek przemocy, nawet w obronie własnej!
- *pacyfizm realistyczny, umiarkowany*
 - pogodzenie z faktem że nie możliwym jest natychmiastowe wyeliminowanie wszelkich wojen przy równoczesnym założeniu konieczności stałego przeciwstawiania się im, zwalczania decyzji służących eskalacji przemocy lub rozwojowi nowych środków zabijania.
- lata 60te-80te – czas wzmożonej aktywności, przeciwstawianie się wyścigowi zbrojeń

KONFLIKTY ZBROJNE JAKO PROBLEM WSPÓŁCESNYCH PAŃSTW

POJĘCIE KONFLIKTU ZBROJNEGO- RYS HISTORYCZNY

- Początek historii konfliktów: powstanie państw; wojna jako zorganizowana walka zbrojna pomiędzy państwami; wcześniej, od starożytności – sytuacje mające znamiona wojny, jednak pomiędzy grupami społecznymi/strukturami plemiennymi;
- W historii ludzkości odnotowano około 15 tysięcy wojen z 3,6 miliardami ofiar
- Wcześniejsze epoki: wojna nierozzerwanie związana z zastosowaniem **sily**
- Jednocześnie: brak szczegółowych regulacji międzynarodowych w zakresie wojny, wył. Regulacje ogólne;
- Średniowiecze: coraz częściej agresję poprzedza akt wypowiedzenia wojny (wojna wypowiedziana=sprawiedliwa);
- Europa – *ius ad bellum, ius tractatum, ius legationis* – prawo do wojny wyłącznym prawem **państw** – już od XII w wojny prywatne w Europie sprzeczne z prawem;
- XIX/XX wiek – wzrost uregulowań w prawie wojennym
- Wzrost regulacji prawa humanitarnego: 4 konwencje genewskie o ochronie ofiar wojny z 1949r.; 2 protokoły dodatkowe tych konwencji z 1977r.

POJĘCIE KONFLIKTU ZBROJNEGO- RYS HISTORYCZNY

- Obecnie: prawo mrdowe pozwala na użycie siły **jedynie w samoobronie, podjętej indywidualnie lub zbiorowo!** Decyzję o podjęciu użycia siły podjąć może też Rada Bezpieczeństwa ONZ ;
- 14 grudnia 1974r.; Komitet Specjalny ONZ – definicja agresji, ‘zasada pierwszeństwa’, oznaczająca że agresorem jest państwo, które pierwsze popełni jeden z następujących czynów:
 - 1) zbrojny atak, okupacja wojskowa lub aneksja przy użyciu siły,
 - 2) bombardowanie lub użycie jakiejkolwiek broni przeciw terytorium innego państwa,
 - 3) blokada portów lub wybrzeży,
 - 4) atak na siły zbrojne, marynarkę handlową lub lotnictwo cywilne innego państwa,
 - 5) użycie sił zbrojnych stacjonujących na terytorium innego państwa w sposób sprzeczny z porozumieniem określającym warunki stacjonowania,
 - 6) udostępnienie własnego terytorium innemu państwu, które wykorzystuje je do dokonania agresji przeciw państwu trzeciemu,
 - 7) wysyłanie zbrojnych band dokonujących ataków przeciw innemu państwu.

POJĘCIE KONFLIKTU ZBROJNEGO-

- teorie obiektywistyczne (usiłują wyjaśnić problem przez podejście realistyczne, teorię systemową, teorię marksistowską itd.)
- teorie subiektywistyczne (akcentują naturę ludzką jako źródło wojen)
- **Ujęcie wojny jako stanu stosunków między państwami po zerwaniu przez nie stosunków pokojowych i przejściu do stanu wojny.** Uznanie tego stanu za wojnę może nastąpić tylko wówczas gdy:
 - Stronami, których ona dotyczy, są **państwa**;
 - Przejście do stanu wojny nastąpiło **po jej wypowiedzeniu**
 - Wystąpiły **akty walki**
 - Zakończeniem wojny jest zawarcie **traktatu pokoju**, który oznacza rozpoczęcie stosunków pokojowych
- Kształtowanie się wyżej wymienionych cech miało miejsce od ok XV wieku, wiek XVII systematyzacja – **Hugo Grocjusz! *O prawie wojny i pokoju* wojna = stan, w jakim znajdują się osoby toczące spór przy użyciu siły**

POJĘCIE KONFLIKTU ZBROJNEGO

- Pojęcie **konfliktu zbrojnego** jest pojęciem szerszym od pojęcia wojny!
- **Cechy konfliktu zbrojnego** (T. Leśko 1982):
 - Istnienie co najmniej dwóch podmiotów wojujących;
 - Używanie przez podmiot wojujące zorganizowanych sił zbrojnych przeciwko siłom zbrojnym przeciwnika
 - Stosowanie metod i środków walki zbrojnej
- (Istvan Kende) **wojnę** można natomiast określić jako **gwałtowny konflikt masowy** charakteryzujący się następującymi cechami:
 - W walkach biorą udział dwie lub więcej **zorganizowanych sił zbrojnych**, z **których co najmniej po jednej stronie biorą udział regularne oddziały wojskowe**, oddziały paramilitarne itd.,
 - Obie strony walczące **muszą być zorganizowane według jakiegoś określonego schematu**, a **ponadto istnieje planowana i zorganizowana struktura działań zbrojnych**, nawet jeśli ogranicza się tylko do obrony,
 - **Istnieje ustalona chronologicznie kontynuacja konfliktu zbrojnego** bądź **korelacja strategicznych i taktycznych zamierzeń** szczebla dowodzenia, zarówno w armii, jak też w walkach partyzanckich musi istnieć **centrum dowodzenia**

POJĘCIE KONFLIKTU ZBROJNEGO

- Istnieje zakaz wojny w prawie międzynarodowym, natomiast brak zakazu konfliktu zbrojnego, jednak KNZ zabrania ‚użycia siły’
- Z biegiem czasu wykształciło się w prawie mnd zwyczajowym prawo konfliktów zbrojnych, które stara się unormować zasady prowadzenia działań zbrojnych przez wojujące stron. Jego najistotniejsze elementy to:
 - **W międzynarodowym prawie przeciwwojennym:**
 - Zakaz agresji i uznania jej za niedozwolony sposób załatwiania sporów mnrđ
 - **W międzynarodowych regułach prowadzenia walki zbrojnej:**
 - Nakaz wyodrębniania sił zbrojnych w walce zbrojnej
 - Istnienie ograniczeń we wzajemnym szkodzeniu sobie przez wojujące strony;
 - Powinność zachowania ‚rycerskości’ w walce przez strony wojujące
 - **W międzynarodowym prawi humanitarnym** - nakaz ludzkiego obchodzenia się z osobami wyłączonymi z walki i ludnością cywilną,
 - **W międzynarodowym prawie karnym** – odpowiedzialność kara sprawców za zbrodnie wojenne oraz zbrodnie przeciwko pokojowi
 - **Konieczność ochrony praw człowieka**

POJĘCIE KONFLIKTU ZBROJNEGO

- Za konflikt zbrojny **nie uznaje** się :
 - Sytuacji, gdy użycie siły nie wywołuje zbrojnego oporu
 - **Represalia** (sprzecznych z pr mnrđ przejawów stosowania siły, które stanowią odwet na bezprawne jej użycie przez inne państwo, gdyż wymagają przestrzegania zasady proporcjonalności odwetu, co jest sprzeczne z samą logiką walki podczas trwania konfliktu zbrojnego)
 - **Rebelii** (żywiółowych, niezorganizowanych form buntu ludności przeciwko władzy państwowej, podczas którego występują ograniczone przejawy walki zbrojnej)
 - **Puczów wojskowych** (sprzecznych z prawem zmian elit rządzących, które dokonują się z użyciem siły, stosowanej w krótkiej sekwencji czasowej)

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Wg kryterium sprawiedliwości:
 - *bellum iustum* – wojna sprawiedliwa, musiała być wypowiedziana!
 - *bellum iniustum* – wojna niesprawiedliwa, wywołana bez powodu (*sine causa*)

(problematyka kryterium moralności: kłopot stanowi moralna ocena konfliktów zbrojnych, gdyż dokonywana jest subiektywnie z punktu widzenia interesów i celów wszystkich wojujących stron)
- Wg kryterium podmiotów wojujących:
 - Konflikty międzypaństwowe (międzynarodowe) – uczestnikami są głównie państwa lub zorganizowane siły
 - Konfliktowy niepaństwowe – uczestnikami są ugrupowania polityczne o char. Wewnętrzpaństwowym, które z czasem mogą korzystać z pomocy zewnętrznej

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Wg kryterium przedmiotu prowadzenia wojny
 - Lądowe/morskie/powietrzne
 - Rodzaj użytej broni – atomowa/chemiczna/biologiczna itd.
Vs konwencjonalna
- Wg kryterium prawnego
 - Konflikty legalne
 - Konflikty nielegalne

(Kwestia ta ma szczególnie skomplikowany wyraz, gdyż konflikt zbrojny/wojna mogą być legalne, mimo, że są prowadzone niezgodnie z prawem międzynarodowym. Natomiast konflikty nielegalne mogą być prowadzone z godnie z prawem wojen, choć są sprzeczne z prawem międzynarodowym. Od legalności i nielegalności należy więc odróżnić aspekt zgodności/niezgodności z prawem międzynarodowym środków i metod prowadzonych wojen.)

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Wg kryterium celów wojujących stron
 - Agresywne
 - Zaborcze
 - Kolonialne
 - Imperialistyczne
 - Obronne
 - Antykolonialne
 - Narodowowyzwoleńcze
 - Skierowane przeciwko przemocy lub dominacji innego państwa w aspekcie politycznym, ekonomicznym, religijnym itd.
 - Wojna prewencyjna (poj. Polityczne) – wszczęta w celu zapobieżenia przyszłemu niebezpieczeństwu ze strony państwa, którego potęga wrasta (nie jest ona usprawiedliwiona w żaden sposób z punktu widzenia pr mnrđ)
- Wg kryterium zasięgu:
 - Wojna ograniczona
 - Wojna totalna – nie licząca się z obowiązującymi przepisami pr mnrđ
- Problematyka ‘wojen zastępczych’ (stronami konfliktu są małe/średnie kraje, w istocie jednak za danym konfliktem strategicznym stoją cele supermocarstw, gł USA ZSRR lata 70-80)

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Obecnie stosuje się także kwalifikacje oparte na kryteriach mieszanych, co pozwala uwzględnić specyfikę poszczególnych konfliktów zbrojnych, łącznie z tzw. wojnami nowego typu i wojnami przyszłości

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- **I.Kende, podział wojen wg kryteriów mieszanych:**

- toczące się na terytorium danego państwa wskutek dążeń do obalenia istniejącej władzy;

- toczące się na terytorium danego kraju w imię dążeń religijnych, etnicznych i mniejszościowych, separatystycznych konfliktów itd.;

- toczone przez armie dwóch lub więcej stron walczących poza własnymi granicami

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- **Typologia wojen dokonana na podstawie kryteriów celów politycznych, interesów oraz stopnia zaangażowania się w dany konflikt supermocarstw:**
 - wewnętrzne, prowadzone w ramach danego sojuszu polityczno-militarnego (najczęściej wojny domowe toczące się w strefie wpływów supermocarstwa, z jego ukrytą bądź jawną interwencją)
 - peryferyjne, mające miejsce poza obszarem sojuszy polityczno-militarnych (supermocarstwa angażowały się w nie raczej średnio)
 - regionalne konflikty zbrojne o dużym natężeniu, prowadzone między dwoma sojuszami polityczno-militarnymi, lecz ich cele i zasięg ogranicza sfera buforowana przez supermocarstwa, czasami siły supermocarstw biorą udział w wojnie;
 - wojna światowa, to ew. wojna między supermocarstwami

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- **Podział stosowany w nauce o stosunkach międzynarodowych:**
 - globalne
 - regionalne (największe państwa regionu, czasami ich większość, użycie poważnych sił zbrojnych, powodowanie dużego obszaru napięć)
 - lokalne (państwa o niskiej pozycji międzynarodowej, dysponujące niewielkimi siłami zbrojnymi, niezdolne do wywołania większych negatywnych skutków w skali światowej)

RODZAJE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- **Pascal Boniface** (dyr. Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Strategicznych) w *Atlasie wojen XX wieku* wymienia m.in. następujące rodzaje wojen: nuklearne, chemiczne, bakteriologiczne, terrorystyczne, naftowe, wojny o wodę, o środowisko, wojny gospodarcze, demograficzne, prowadzone w kosmosie, wojny narkotykowe, informacyjne, tzw. wojny głodu, wojny diaspor, migracyjne, religijne, cywilizacyjne, secesyjne, miejskie itd.
 - XX/XXI wiek – nowy typ konfliktów – **tzw. konflikty asymetryczne**, których cechą charakterystyczną jest bardzo duża dysproporcja sił między konfrontującymi się stronami. Asymetria dot. zarówno parametrów ilościowych potencjałów militarnych, jak i czynników określających poziom cywilizacyjny. Str. Słabsza wybiera taką strategię i taktykę działań, która ogranicza możliwości wykorzystania przez stronę silniejszą jej potencjału wojskowego. Strona słabsza działa przy tym a rzez tworzenia zagrożeń dla przeciwnika w sferze zarówno militarnej, jak i cywilizacyjnej.

ŹRÓDŁA WOJEN

- **Polemologia** wskazuje, że przyczyn wojen szukać można na 3 poziomach:
 - **Przyczyny strukturalne** – zależne od rozwoju techniki, poziomu rozwoju ekonomicznego i sytuacji demograficznej;
 - **Przyczyny koniunkturalne, głównie polityczne:** aliance, koalicje, zmiany linii publicznej pod wpływem ideologii, propagandy, religii;
 - **Przyczyny okazjonalne (bezpośrednie)** – nieprzewidziane incydenty, prowokacje itd.

ŹRÓDŁA WOJEN

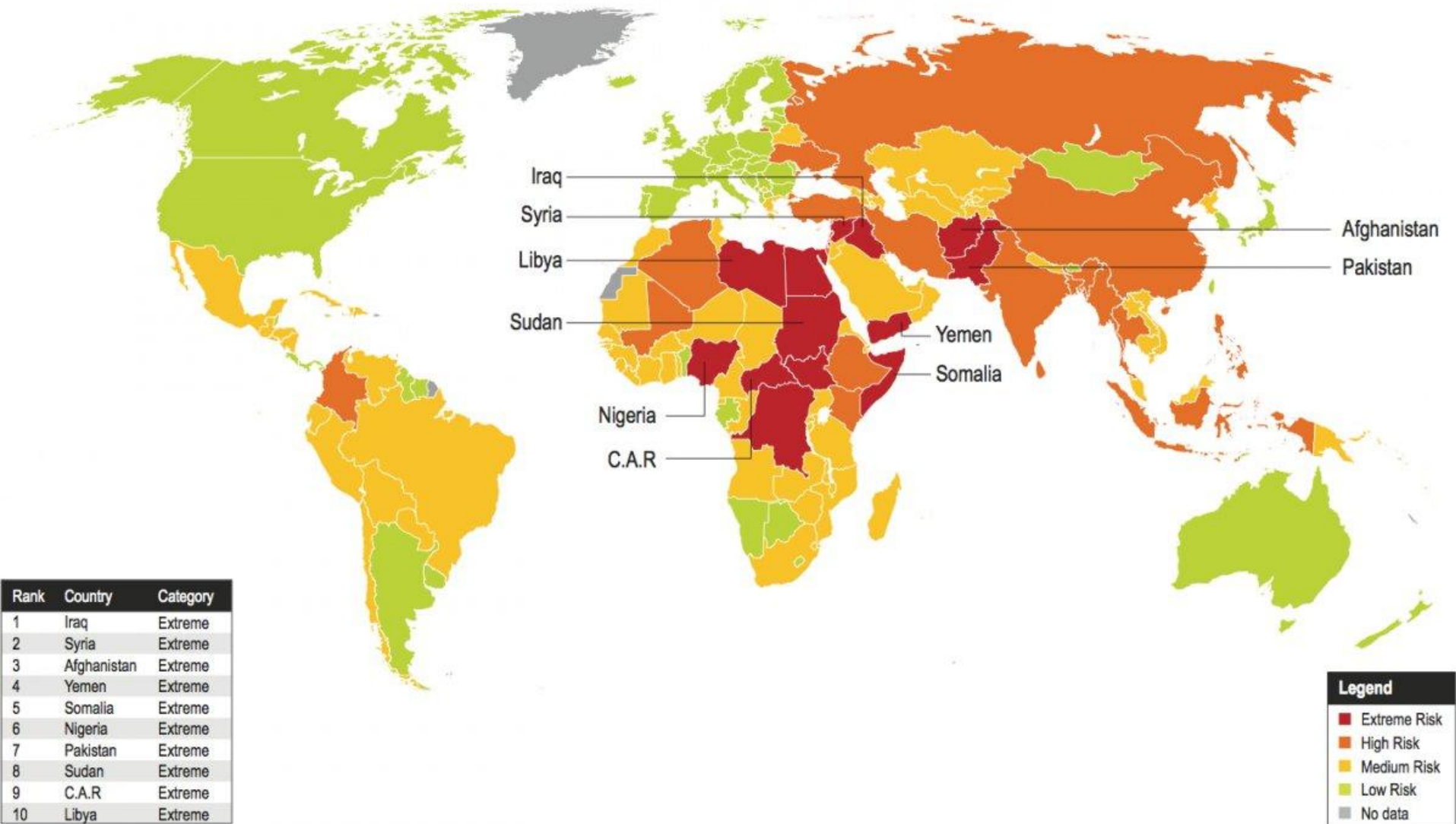
- Czynniki ekonomiczne:
 - Napięcia wewnętrzne o charakterze gospodarczym,
 - Uzależnienia zewnętrzne
 - Rywalizacja o miejsce w podziale pracy
- Czynniki polityczne:
 - Wewnętrzne napięcia społeczno-polityczne
 - Podziały etniczne
 - Roszczenia terytorialne
 - Poczucie zagrożenia bezpieczeństwa
 - Działalność opozycji
- Czynniki ideologiczne:
 - Ustrojowe
 - Religijne
 - Motywacje historyczne
 - Uprzedzenia rasowe

ŹRÓDŁA WOJEN

- Wskazuje się, że najczęściej istnieją **całe systemy przyczyn** konfliktów zbrojnych prowadzące do ich **wybuchów!**
- Czasami na danym regionie może dominować jedna określona przyczyna stanowiąca podłoże konfliktów ujawniających się w innych płaszczyznach (np. w Afryce - spory terytorialne)
- Na skutek głębszej analizy stwierdzono, że bardzo często powody konfliktów zbrojnych tkwią w wewnętrznych układach społeczno-politycznych państw – F. Ryszka podkreśla, że kluczową postacią współczesnego konfliktu zbrojnego jest **partyzant**. Istnieje więc tendencja, iż współcześnie coraz więcej wojen to nie konflikty międzynarodowe, ale wojny domowe.

ŹRÓDŁA WOJEN

- Konfliktogenną rolę odgrywać może także ingerencja państw trzecich w rozwiązywanie sprzeczności narastających między państwami pozostającymi w sporze lub ich zaangażowanie w trwający konflikt zbrojny (szczeg. Supermocarstwa)
- Zagrożeniem są także rosnące aspiracje mocarstw regionalnych, które chcąc zdobyć dominację na określonym obszarze wyjątkowo często odwołują się do działań militarnych
- Wśród przyczyn politycznych wyróżnić można także **nadmierne zbrojenia** oraz wzrost znaczenia elit wojskowych (gł. kraje 'Trzeciego Świata')
- Ponadto wśród przyczyn konfliktów wymienić można także rywalizację o surowce, a w tym m.in. o zasoby wody pitnej! Także o zasoby morza.
- Istotną rolę odgrywają również zagrożenia ekologiczne oraz szeroko pojęta płaszczyzna kulturowa stosunków międzynarodowych – obecnie stwierdzić można, iż jednym z najważniejszych powodów powstawania konfliktów zbrojnych są procesy formowania się narodów i wynikające z nich zjawiska z sfery kulturowej (ważna rola podłoża psychologiczno-socjologicznego; **konflikt emocji** -)

GOEOGRAFIA KONFLIKTÓW

- Obszary o największej aktualnej intensywności konfliktu:
 - Afganistan
 - Syria
 - Irak
 - Jemen
 - Libia
 - Somalia
 - Południowy Sudan
 - Nigeria
- **<https://acd.iiss.org/en/conflicts?tags=D6943ABDB5364229B5A0E3338AC94EA1>**

SKUTKI KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Straty ludnościowe

(przykłady konfliktów po IIWŚ: Chiny 1946-49 1,5-2,5mln ludzi; wojna koreańska 2mln ofiar, powstanie w Algierii 1954-62 600tys-1mln Algierczyków i 18 tys. Francuzów);

-zauważyć należy tendencję nieustannego wzrostu ofiar wśród cywili – obecnie stanowią 80-90% wszystkich ofiar!!

- Demoralizacja społeczeństw

- niszczenie struktur społecznych;
- ujawnienie najniższych instynktów;
- rządy dyktatorskie

- Wojny jako podłoże patologii społecznych:

- narkomania;
- nadmierna skłonność do agresji
- nacjonalizm/szowinizm narodowy

SKUTKI KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Problematyka udziału w wojnach dzieci
(Afryka, Iran, obecnie Syria, Irak)
- Zmiana mapy politycznej świata
- Wielkie migracje ludności
- Oddziaływanie na ekonomikę krajów – często nadmierne zbrojenia i osłabienie możliwości rozwojowych państwa
- Powstanie państw upadłych, para państw

SPOSOBY ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Odnosząc się do trzech faz konfliktu:
 - Początek konfliktu
 - Rozwój konfliktu (tlący konflikt, kryzys, poważny kryzys, wojna)
 - Wynik/rozwiązanie konfliktu
- Rozwiązanie konfliktu zbrojnego będzie jego ostateczną fazą. Pamiętać należy, iż rozwiązanie konfliktu nie jest równoznaczne z jego zakończeniem
- Istotnym mechanizmem kończącym wojnę jest **określony nacisk**, zarówno o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym.
- Ostatecznym celem zakończenia konfliktu zbrojnego **jest osiągnięcie pokoju!!** Pokoju, traktowanego jako wartość uniwersalna dla wszystkich ludzi i całego świata. Z obserwacji historii wynika, iż pokój jest stanem przejściowym pomiędzy wojnami

SPOSOBY ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- Formy zakończenia konfliktu zbrojnego:
- **Porozumienie**
- przez nawiązanie bezpośredniego kontaktu między dowództwami zwaśnionych stron (dawniej biała flaga, obecnie np. droga radiowa, a następnie spotkanie parlamentarzysty uzgadniających kwestie techniczne związane z podpisaniem stosownego dokumentu kończącego działania zbrojne)

możliwe formy:

-**kapitulacja** (podpisana z reguły przez naczelnych dowódców lub upoważnionych przedstawicieli)

-**rozejm**

-precyzuje zawieszenie aktywnych działań zbrojnych w czasie i przestrzeni;

-może być zerwany przez każdą ze stron, jeśli druga nie dotrzyma warunków

-na podstawie rozejmu strony podpisują preliminaria pokojowe, a następnie traktat pokojowy (traktaty pokojowe podlegają ratyfikacji parlamentarnej, gdyż legitymują z punktu widzenia prawa międzynarodowego nowe rozwiązania)

SPOSOBY ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

- W odniesieniu do pozostałych konfliktów międzynarodowych i sposobów ich zapobiegania i rozwiązywania, od konferencji haskich z 1899 i 1907 kształtowały się 3 metody pokojowe, uzupełnione następnie KNZ:
 - dobre usługi i mediacje
 - komisja badań
 - arbitraż międzynarodowy
 - koncyliacja
 - postępowanie sądowe
 - rozjemstwo
- Współcześnie także:
 - tworzenie kodeksów norm międzynarodowych oraz opartych na nich instytucji międzynarodowych
 - dyplomacja prewencyjna